

Streszczenie

Stwierdzenie, że żyjemy w społeczeństwie informacyjnym, zakrawa dziś na truizm. Niemniej jednak - pomimo faktu, że już w 2003 roku Unia Europejska zaliczyła prawo do informacji w poczet podstawowych praw człowieka - wciąż wiele osób nie może cieszyć się pełnym dostępem do szeroko rozumianych mediów. Jedną z takich grup do niedawna były osoby niewidome lub niedowidzące: ich niepełnosprawność utrudniała im uczestnictwo w naszej w coraz większej mierze opartej na obrazie kulturze.

Audiodeskrypcja (AD), intersemiotyczny przekład audiowizualny, który poprzez werbalny opis udostępnia osobom z dysfunkcją wzroku wizualną warstwę dowolnego dzieła (filmu, obrazu, wystawy, sztuki teatralnej, etc.), stworzona została w celu przeciwdziałania takiemu wykluczeniu. Ze względu na istotność i nowatorstwo tego rodzaju rozwiązań, a także ponieważ skrypt AD jest tekstem niezwykle interesującym z punktu widzenia językoznawcy i tłumacza, to właśnie jego analizie postanowiliśmy poświęcić niniejszą pracę.

Głównym celem naszej dysertacji jest opisanie i porównanie językowego sposobu przedstawiania emocji w angielskich i hiszpańskich skryptach audiodeskrypcji filmowej. Temat emocji podjęliśmy z dwóch głównych powodów. Po pierwsze, ze względu na specyficzne wymagania stawiane scenariuszom AD - które wedle wszelkich reguł powinny być całkowicie obiektywne, neutralne i opisywać jedynie to, co można dostrzec gołym okiem – relacjonowanie emocji bohaterów pojawiających się na ekranie jest kwestią wyjątkowo kontrowersyjną i poddawaną ciągłym dyskusjom. Po drugie, od czasu rewolucji kognitywnej badania nad emocjami na dobre zakorzeniły się również w językoznawstwie, szczególnie kulturowym, które stanowi najszerszą ramę dla naszego - z konieczności interdyscyplinarnego - studium.

Nasza główna hipoteza badawcza zakłada, że ze względu na wagę emocji w procesie rozumienia łańcuchów przyczynowo-skutkowych oraz działań ludzkich niemożliwe jest całkowite uniknięcie opisu stanów emocjonalnych podczas przekładania obrazu na słowa. Dodatkowo założyliśmy, że działania audiodeskryptorów nie są całkowicie chaotyczne i punktowe, w związku z czym możliwe będzie wyodrębnienie strategii tłumaczeniowych związanych z koniecznością pośredniego przedstawiania emocji, a także sklasyfikowanie wykorzystanych środków językowych charakterystycznych dla każdego z badanych języków.

Opracowanie nasze podzieliliśmy na 7 rozdziałów, z których rozdziały 2-4 składają się na wprowadzenie teoretyczne, zaś 5 i 6 stanowią część aplikacyjną.

W rozdziale 2 przybliżyliśmy specyfikę audiodeskrypcji: w podrozdziale 2.1. znajdują się podstawowe informacje dotyczące między innymi jej historii, zastosowań i postulowanego języka, w 2.2. umiejscowiliśmy ją w kontekście traduktologicznym, w 2.4. w tekstologicznym, zaś w 2.3 omówiliśmy specyfikę kultury niewidomych i rolę audiodeskryptora jako mediatora międzykulturowego. Rozdział 3 poświęcony jest dotychczasowym badaniom emocji z punktu widzenia językoznawstwa w ogóle, zaś rozdział 4 koncentruje się na perspektywie lingwistyki kognitywnej i kulturowej.

Rozdział 5 jest wprowadzeniem do części badawczej, której trzon stanowi rozdział 6. W podrozdziale 6.2. prezentujemy wyniki analizy hiszpańskojęzycznej części naszego korpusu, części anglojęzycznej poświęcony jest podrozdział 6.3., zaś w 6.4. zestawiamy ze sobą obie wersje językowe.

W rozdziale 7, zamykającym pracę, zamieściliśmy wnioski i potencjalne kierunki dalszych badań. Pracę uzupełnia bibliografia oraz aneks, w którym umieściliśmy próbkę korpusu.